

PASAULINIS FOLKLORISTŲ KONGRESAS TARTU

Jau kuris laikas galima pastebėti, kad Estija pamažu tampa pasauliniu folkloristikos mokslo centru. Glaudžiai bendradarbiaudami su itin senas ir garbingas šio mokslo tradicijas turinčiais suomiais, daug savo darbų publikuodami angliškai, aktyviai dalyvaudami įvairiuose tarptautiniuose projektuose ir kantriai, su įkvėpimu ugdydami jaunąją folkloristų kartą, estų mokslininkai jau senokai laikytini šios srities lyderiais. Tai dar syk patvirtino ir 2005 metų liepos 26–31 dienomis Tartu, Estijoje, surengtas XIV Tarptautinės pasakojamosios tautosakos tyrinėtojų draugijos (*International Society for Folk Narrative Research*, toliau – ISFNR) kongresas „Liaudies pasakojimų teorijos ir šiuolaikinė praktika“ (*Folk Narrative Theories and Contemporary Practices*). Kongresas sulaukė bene daugiausia lig šiol dalyvių – kone trijų šimtų, o per keturias intensyvaus darbo dienas (dar viena diena buvo skirta ekskursijai) perskaityta beveik 200 įvairiausių tematikos ir problematikos pranešimų. Dalyviams buvo pasiūlyta ir turtinga kultūrinė programa: liaudies muzikos ir senųjų estų religinių giesmių koncertai, pasakų sekimo vakaras senoviniame Lutsu teatro pastate, pjesės *Lemminkäinen* vaidinimas estų paveldo teatre ir t. t. Be to, baigiantis kongresui, įvyko ir generalinė ISFNR asamblėja, išrinkusi naująją šios draugijos prezidentą – juo tapo Tartu universiteto Estų ir lyginamosios folkloristikos katedros įkūrėjas ir vadovas profesorius Ūlo Valkas. Nuspręsta, kad kitas šios autoritetingos pasaulio mokslininkus jun-

giančios organizacijos kongresas įvyks po ketverių metų Graikijoje, o tarpinė konferencija – po poros metų Argentinoje.

Kongresas išties buvo pribloškiantis tiek dalyvių skaičiumi, tiek problematika, tiek temų, požiūrių, interesų ir galimybių įvairove. Galima tikrai žavėtis tokį grandiozinį renginį sugebėjusiais surengti kolegomis. Darbavosi jungtinės estų folkloristų pajėgos iš Estų literatūros muziejaus, Tartu bei Talino universitetų. Daug praktinių organizacinių rūpesčių patikėta Tartu universiteto studentams, jiems bendravimas su iš viso pasaulio susirinkusiais mokslininkais buvo įsimintina gyvenimiška patirtis.

Kongreso darbas buvo suskirstytas tam tikromis dalimis: kiekvieną dieną iš ryto didžiojoje Tartu universiteto salėje būdavo perskaitomi vienas arba du plenariniai pranešimai, o po pertraukos vykdavo atskirų sekcijų posėdžiai. Dalyviams kaskart reikėdavo rinktis, kurį iš 7–8 tuo pat metu skaitomų pranešimų labiausiai norėtusi išklausti. Sekcijų temos aprėpė tikrai platų spektrą: „Pasakojimų žanrai – tęstinumas ir kaita“, „Liaudiški žanrai ir liaudies religija“, „Paveldas ir politika“, „Lyties išraiškos pasakojimuose“, „Bendruomenė ir bendravimas“, „Teorija ir metodai“, „Šventės ir ritualai“, „Vieta ir erdvė“, „Patarlės“, „Socializmas ir posocializmas“, „Tradicija ir atlikimas“, „Kompiuterinė komunikacija ir duomenų bazės“, „Migracija ir diasporos“, „Žodinė istorija“, „Gamta ir patirtis“, „Slaugymas ir neitektis“, „Literatūrinė teorija“, taip pat atskiros sekcijos buvo skirtos folkloro žanrams – stebuklinėms pasakoms, epui, mitams, sakmėms, memoratams, anekdotams, liaudies

magijai, dainoms. Be to, surengti du seminarai: vienas – susipažinti su kompiuterių panaudojimo ir duomenų bazių kūrimo galimybėmis, o kitas, kuriam vadovavo garsus Vello pasakotojas ir profesionalus folkloro tyrinėtojas Nigelis Watsonas, vadinosi „Pasakojimas, perpasakojimas ir variacijos“. Kongreso biuro patalpose vyko dalyvių atvežtų ir organizatorių parūpintų knygų paroda, buvo galima susipažinti su naujausiais folkloristikos leidiniais, o kai kuriuos iš jų – ir įsigyti.

Žinoma, tokie globaliniai sambūriai turi neišvengiamą trūkumą – dėl gausybės dalyvių ir vienu metu vykstančių renginių įvairovės fiziškai įmanoma aprėpti tikrai nedidelę jų dalį. Čia pamėginsime kiek plačiau apibūdinti tikrai vieną kitą, daugiausia plenarinį, pranešimą, o norintieji smulkiau susipažinti su sekcijose skaitytų pranešimų problematika gali apsilankyti interneto svetainėje www.folklore.ee/isfnr ir peržiūrėti joje pateiktas pranešimų santraukas bei kitą informaciją. Beje, dalis kongreso medžiagos vėliau turėtų būti paskelbta.

Ižanginėje kalboje, pradėdamas kongresą, Terry Gunnellis iš Islandijos mėgino apibūdinti pasakojimus erdvės požiūriu. Jo nuomone, per pastarąjį šimtmetį įvyko esminis pokytis: užuot vien analizavus popieriuje surašytus tautosakos tekstus, į liaudies kūrybą imta žiūrėti kaip į gyvą socialinį reiškinį, turintį savitą tiek istorinį, tiek visuomeninį kontekstą, kuris kinta ir rutuliojasi, yra perteikiamas ir priimamas, sklindinas įvaizdžių, simbolių, garsų ir tekstūrų. Aišku, kad taip suvokiamas pasakojimas užima ir nepalyginti didesnę erdvę nei brolių Grimmų laikais. Demonstruodamas įvairių pasakotojų nuotraukas, darytas atlikimo momentais, kalbėtojas mėgino aptarti įvairius su skirtingų tipų pasakojimais susijusius erdvės aspektus: pradedant ta savotiškai paženklinta erdvės dalimi, kurią užima kiekvienas pasakotojas, ir baigiant tuo, kaip aplinkinė erdvė veikia pasakojimo suvokimą – nelyginant scenovaizdis pjesės pastatymą. Be to, sekamas pasakojimas savaip išplečia erdvę bei laiką ir klausytojų gyvenime, o pasakojimo momen-

tu tiesiogiai transformuojama erdvė, kurioje jie yra. Ne vieno mokslininko jau anksčiau buvo pastebėta, kad įvairių istorijų pasakojimas bei klausymasis turis savotišką gydomąjį poveikį, netgi manyta, jog tas poveikis esąs „šamaniškos“ prigimties. (Beje, kitas pranešėjas, Raineris Wehse iš Vokietijos, padarė analogišką išvadą: jo atlikto eksperimento su studentais metu buvę akivaizdžiai patvirtinta, kad įvairių istorijų sekimas bei klausymasis pagerina dalyvių savijautą ir nuotaiką – netgi nepriklausomai nuo pasakojimo žanro!)

Pasakojimų svarbą žmogaus gyvenime akcentavo ir kito plenarinio pranešimo autorius – Danas Ben-Amosas iš Filadelfijos (JAV), svarstęs, kodėl žmonės apskritai pasakoja istorijas. Pasak jo, pasaulyje neįmanoma aptikti savo pasakojimų neturinčios bendruomenės, tad žmogų galima apibūdinti kaip „pasakojantį gyvulį“. Tačiau gebėjimas ir noras pasakoti kyla ne iš mūsų biologinio prado, o iš psichologinės, socialinės ir moralinės, t.y. žmogiškosios mūsų asmenybės dalies. Todėl, pasak pranešėjo, esą taip svarbu tirti socialinius pasakojimo aspektus, didžiausią dėmesį perkeltiant nuo pasakojimo teksto prie jo atlikimo. Pasakojimas – tai savotiškos kultūrinės „derybos“: vertybių, tikėjimų, autoritetų nustatymas ir aptarimas, šitaip savotiškai tarpusavyje susiejant kultūros pripažįstamus idealus. Pavyzdžiui, mesijo įvaizdžiu žydų visuomenėje paprastai bandoma susieti esamą tikrovę su būsimu gyvenimo viltimis, tikintis ne tik kolektyvinio atpirkimo, bet ir asmeninio išgelbėjimo. „Kadangi žmogus – visuomeniška būtybė, jis turi dorovinių vertybių supratimą ir todėl kuria pasakojimus“, – baigdamas teigė kalbėtojas.

Dar vieną savotiškai programinį plenarinį pranešimą perskaitė kitas amerikietis – Charles L. Briggsas iš Berklio universiteto Kalifornijoje. Jo tema – „Tradicijos komunikacija: pasakojimas ir valdžia įsivaizdujamame diskurse“. Plačiai apibūdinęs savo plėtojama komunikacijos / komunikabilumo (angl. *communicability*) sampratą, išanalizavęs pagrindinius moderniosios ir tradicinės, žodinės ir rašytinės komunikacijos skirtu-

mus, pranešėjas įtaigiai atskleidė valdžios galių paskirstymą pasitelkiant minėtąsias kategorijas. Pasak jo, dar nuo XVII amžiaus tai, kas „modernu“, būdavo nusakoma tiek per pačių „modernųjų“ kategorijų apibrėžimą, tiek ir priešinant jas tam, kas esą „tradiciska“, t. y. kuriama anoniminės „liaudies“, perduodama žodžiu ir pateikiama specialistams, kaip antai folkloristams, tirti bei interpretuoti. Modernumą viešajame diskurse paprastai linkstama pateikti kaip teigiamą dalyką, sietiną su pažanga ir kitomis pozityviomis kategorijomis. Visa tai pranešėjas vaizdžiai iliustravo pavyzdžiu iš savosios lauko tyrimų patirties: kai prieš kiek laiko Venesueloje buvo užfiksuotas choleros protrūkis, nusinešęs apie 500 vietinių genčių žmonių gyvybių, indėnai, kaip buvo prate, savo naratyvinėje tradicijoje įprasmino šią juos ištikusią nelaimę. Tuo tarpu valdžios atstovams – sveikatos apsaugos pareigūnams, politikams bei prie jų prisijungusiems žurnalistams – šie tradiciški pasakojimai buvo būdas kitokiam, „moderniam“ diskursui sukonstruoti: savo kalbose jie pasitelkė indėnų pasakojimus kaip jų tamsumo, prietaravimo, iracionalaus higienos normų nepaisymo įrodymą. O kitokiam, alternatyviam diskursui priklausantys tekstai, pabrėžiantys valstybės institucijų rasizmą, globalinės komercijos poveikį bei nežabotą aplinkos niokojimą, būdavo sistemingai gujami iš viešumos.

Kiek panašaus pobūdžio klausimai buvo gvildenami ir tą pačią dieną, kaip Ch. L. Briggso, skaitytame Sadhanos Naithani iš Indijos pranešime, pavadintame „Postmodernizmas ir postkolonializmas folklоре“. Pasak pranešėjos, per visą XX amžių karai, migracijos ir tarptautinė prekyba sukūrė iki šiol precedento neturėjusius liaudies ir jos kūrybos (angl. *folk* ir *lore*) santykius, kurie vis dėlto nereiškia nei tradicijos irimo, nei modernybės kūrimo, – tiesiog tai esanti naujoviška folkloro gyvavimo forma postmodernistinėje ir pokolonijinėje erdvėje. XXI amžiaus naratyvinės teorijos taip pat turėsiančios iš esmės pasikeisti, norėdamos atspindėti šitai kardinaliai pakitusias realijas.

Dar poros plenarinių pranešimų, skaičių paskutinėmis kongreso darbo dienomis, dėmesio centre buvo skirtingi liaudies pasakų gyvavimo ir taikymo aspektai nevienodomis kultūrinėmis bei istorinėmis sąlygomis. Amerikietis mokslininkas Carlas Lindahlis iš Hiustono, nagrinėjęs baimės apraiškas vienos giminės pasakotojų per 45 metus pasektose pasakose, savo kalbą pradėjo pastebėjimu, kaip skirtingai JAV ir Europos folkloristų darbuose traktuojamos pasakos (*märchen*): antai Bengtas Holbekas arba Anna-Leena Siikala yra perkratę milžiniškus ankstesniųjų folkloro užrašinėtojų sukauptus kodus, norėdami pažinti jau į dausas išskeliavusių pasakotojų pasaulį ir perprasti jų pasektų istorijų prasmę – tai, ką jos reiškė patiems sekėjams ir jų artimiesiems. Tuo tarpu mokslininkai iš kitos Atlanto pusės, pavyzdžiui, Dorsonas, Robertas ir kt., pasak pranešėjo, parengę didžiulius pasakų rinkinius, neretai nesisivargindavę susipažinti su dar gyvais pasakotojais ar pasigilinti į jų sekamų istorijų prasmę. O juk išanalizavus kad ir tos pačios giminės iš kartos į kartą pasakojamas istorijas, kuriose išradingai supinami pasakų sakmių ir vietos padavimų bruožai, pasak C. Lindahlis, esą nesunku pastebėti, kaip puikiai šie pasakojimai panaudojami visokiems „įkyriams asmeniniams ir visuomeniniams demonams įveikti“: gintis nuo aplink klestinčios prievartos, šeimos santykių irimo, netekčių ir militarizmo kulto. Tokie pasakojimai tapę žodiniais kasdieninio gyvenimo komentarais, kurie, atkartodami skaudžią patirtį ir išgyvenimus, drauge padeda nuo tų dalykų pagyti.

Savo ruožtu suomė folkloro profesorė Satu Apo iš Helsinkio kalbėjo apie žodinės ir literatūrinės tradicijos santykius kaip iššūkį pasakų tyrinėtojams. Pasitelkusi keturių klasikinių visiems žinomų pasakų apie Pelenę, Gražuolę ir Pabaisą, Miegančiąją Gražuolę bei Snieguolę siužetus, užfiksuotus XVI–XIX amžių literatūroje ir XIX–XX amžių Suomijos bei Karelijos liaudies pasakojimuose, pranešėja pabandė nustatyti šių pasakų propaguojamo idealiojo moteriškumo modelio

pokyčius. Tam reikėjo išgvildinti ir nemažai kur kas platesnio pobūdžio klausimų, aprėpiančių folkloro tyrinėjimų ir kultūros istoriją, rašto kultūros poveikį liaudies kūrybai, tekstų struktūrą ir poetiką, taip pat kai kuriuos lyčių santykių aspektus ir pan.

Apžvelgėme vos dalelę to, kas buvo kalbėta, analizuota, apibendrinta ar vos pirmąsyk į viešumą iškelta šiame grandioziniame folkloristų kongrese. Akivaizdu, kad ir XXI amžiuje folkloristika nestovi vietoje, o aktyviai mėgina taikytis prie kintančių sąlygų, kaskart iš naujo apibrėždama itin paslankų ir tolydžio transformuojamą savo objektą, ieškodama sau vietos humanitarinių ir socialinių mokslų erdvėje ir visuomenės gyvenime. Ko gero, ir folkloro, ir jo studijų esmė – begalinių skirtybių margumyne mėginti apčiuopti tai, kas visuotina ir bendra.

Lina Būgienė

PASAKŲ TYRĖJŲ VASAROS AKADEMIJA GREIFSVALDE

Šių metų rugpjūčio 7–13 dienomis Ernesto Moritzo Arndto universiteto Baltistikos institute (Greifswaldas) vyko aštuntoji jaunųjų baltistų vasaros akademija *Philologia Baltica 2005*. Tai kasmetinis renginys, suburiantis visos Europos baltistus.

Šiųmetinė akademijos tema – „Šiuolaikiniai pasakų tyrimo metodai ir uždaviniai“. Labai nudžiugome sužinoję, kad mus taip pat pakvietė į šį renginį ir skyrė stipendiją. Akademijoje dalyvavo pasakų tyrimais besidomintys mokslininkai iš Lietuvos ir Latvijos.

Vadovaujami Ludwigo Maximilliano universiteto (Miunchenas) profesorės Sabine Wienker-Piepho, aptarėme ligšiolinius tarptautinius pasakų tyrinėjimus, pasakų tyrimo istoriją, modernius pasakų tyrimo metodus. Nemaža laiko būdavo skiriama ir nacionaliniams pasakų tyrimams. Čia galėjo pasireikšti kiekvienas dalyvis, kalbėjęs kokia nors iš anksto pasirinkta tema. Po pranešimo vykdavo įdomios diskusijos, svarstymai. Iš-

girdome įvairios tematikos pranešimų. Keletas jų buvo skirti pasakų motyvų transformacijai: aptarti pasakų motyvai, panaudoti lietuvių tautinėje choreografijoje, XX a. 3–4-ojo dešimtmečio latvių dramoje ir literatūroje. Gilintasi į žanrinę pasakų specifiką, brandos iniciacijų ir totemizmo atspindžių pasakose problematiką. Po vieną pranešimą skaityta apie literatūrines pasakas ir sakmių apie lobius specifiką. Ypač įdomus buvo pranešimas, skirtas žymiai latvių pasakų pateikėjai Almai Makovskai. Filmuotoje medžiagoje galėjome stebėti kiekvieną pasaką sekančios pateikėjos gestą, veido išraišką. Su Baltistikos instituto vadovu Jochenu Range aptarėme pasakų tyrimo būklę Lietuvoje ir Latvijoje.

Intensyvią dienotvarkę pajūvairino apsilankymas Centrinėje universiteto bibliotekoje. Susipažinę su čia sukaupia informacine medžiaga, nustebome fonduose išvydę nemažą lietuviškų knygų ir periodikos leidinių. Bibliotekoje klausėmės paskaitos apie sukurtas internetines pasakų duomenų bazes, pasakoms skirtus tinklalapius. Tai labai vertinga, gerokai tyrėjų darbą palengvinsianti informacija.

Iš vokiečių sulaukėme ir aktyvaus paskatinimo bendradarbiauti. Dr. Gesine Roth papasakojo apie galimas mūsų mokslininkų stažuotes Vokietijoje, jiems skiriamas stipendijas.

Viešnagė Vokietijoje neapsiribojo vien mokslo interesais. Akademijos dalyviams buvo surengta ekskursija po Greifswaldo senamiestį, išvyka į žavią Ūzedomo salą. Paskutinę viešnagės dieną svečiavomės pas profesorių J. Rangę ir jaukioje namų aplinkoje aptarėme akademijos rezultatus.

Maloniai nustebino Vokietijos žiniasklaidos dėmesys. Akademija aktyviai domėjosi ir apie ją rašė ne tik vietinė, bet ir centrinė šalies spauda. Kiek netikėtas pasirodė ir vietos gyventojų požiūris – daugelis jų sakėsi žinantys apie vykstantį renginį ir juo domisi. Kitaip ir būti negali: Vokietijoje pasakos labai mėgstamos. Čia leidžiama daugybė pasakų knygų, leidinių, skirtų pasakų tyrimams. Vokiečių pasakų mėgėjus vienija

aktyviai pasakas propaguojaanti Europos pasakų draugija. Gyva ir labai populiari pasakų sekimo tradicija. Visoje šalyje yra daugiau kaip 500 profesionalių pasakų sekėjų, jie mielai kviečiami į įvairius renginius. Neatsilieka ir Greifsvaldo gyventojai. Čia gyvenančios pasakų sekėjos susibūrė į pasakų mėgėjų draugiją, rengia pasakų vakarus, savaitinius pasakų seminarus. Taigi mums yra ko pavydėti ir pasimokyti.

Jūratė Šlekonytė

FOLKLORO TYRINĖJIMAI DABAR: NAUJOJI EUROPA

2005 metų rugsėjo 22–24 dienomis Lietuvos nacionalinio muziejaus salėje vyko Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto tautosakininkų surengta tarptautinė konferencija „Folkloro tyrinėjimai dabar: naujoji Europa“. Perskaityta penkiolika pranešimų.

Daugiausia dėmesio šioje konferencijoje skirta tautosakos tekstų ir garso įrašų kaupimo, saugojimo patirčiai apžvelgti. Taip pat svarstyta, kaip archyvinę medžiagą padaryti prieinamą ne tik mokslo, bet ir plačiajai visuomenei, aptarta dabartinė tautosakos gyvavimo būklė ir visuomenės požiūris į tradicinį folklorą, apžvelgtos folkloro modernėjimo tendencijos.

Tarptautinę konferenciją pranešimu „Šiandieninio lietuvių tautosakos mokslo literatūrinis estetiškas užnugaris“ pradėjęs Leonardas Sauka (Vilnius, Lietuva) atskleidė literatūros ir tautosakos vidinį giminingumą, parodė, kaip nuo ankstyvų filologinės folkloristikos raidos etapų lietuvių tautosakos moksle radosi literatūrinių nuostatų, kaip jos atkelia-vusios iki pat mūsų laikų, kaip pasireiškia šiuolaikinių lietuvių folkloristų darbuose.

Konferencijos dalyviai ir svečiai turėjo progos susipažinti su įvairių archyvų veikla, jų archyvinės medžiagos tvarkymo bei publikavimo politika. Rūta Žarskienė (Vilnius, Lietuva), auditoriją trumpai supažindinusi su Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lie-

tuvių tautosakos rankraštyno istorija, pristatė šiuo metu veikiančias programas, kaip antai ilgalaikę archyvinių garso įrašų išsaugojimo ir leidybos programa, kuriamas garso įrašų duomenų bazės, papasakojo, kaip skaitmenizuojami archyve saugomi garso įrašai ir kuriamas elektroninis nuotraukų archyvas.

Svečias iš Varšuvos (Lenkija) Jacekas Jacovskis, pranešime „Išsaugoti ateičiai. Seniausias Lenkijos tradicinės muzikos garso įrašų archyvas ir dabarties iššūkiai“ apžvelgęs Meno institutui priklausančio seniausio šalyje tradicinės muzikos garso įrašų fondo istoriją, papasakojęs apie archyve saugomų įrašų rinkinius, sukauptus duomenis apie atlikėjus ir šaltinius, atkreipė dėmesį į tai, kad archyvine medžiaga domisi vis įvairesnė, jau ne vien mokslinė, auditorija – muzikantai, kompozitoriai, teatro bei kino režisieriai. Pranešėjas kalbėjo ir apie šiam archyvui aktualias archyvinės medžiagos (ne vien garso įrašų) išsaugojimo ir platinimo problemas. Taip pat trumpai pristatė kompaktinių diskų serijos projektą ir su juo susijusius rengimo bei redagavimo sunkumus.

Archyvinės medžiagos saugojimo bei panaudojimo galimybes aptarė ir Gerda Lecheitner (Viena, Austrija) pranešime „Garso įrašų archyvo vaidmuo folkloro tyrimams“. Vienos garso įrašų archyve, seniausiame moksliniame garso įrašų archyve pasaulyje (1899), nuo įkūrimo kaupti ir saugoti trijų rūšių įrašai: kalba, muzika ir vadinamieji balso portretai. Pasak pranešėjos, turima archyvinė medžiaga atspindinti tuometinį požiūrį, jog „aukštoji“ kultūra tolstant nuo valstybės centro į pakraščius silpsta, panašiai kaip ir Europos pakraščiai laikyti tipiškais regionais su „egzotiška“ kultūra; tenai ir krypdavo pagrindinis ano meto tyrėjų dėmesys, buvo rengiamos ekspedicijos. Antra vertus, pačiame archyve atlikta daugybė įrašų, kurie yra išsamūs kone visos Europos kalbų ir muzikos pavyzdžiai. Nors Garso įrašų archyvas nėra folkloro archyvas, vis dėlto bendraisiais archyvinio darbo, medžiagos išsaugojimo ir publikavimo aspektais jo veikla reikšminga ir folkloristams.

Rionach ui Ogain, viešnia iš Dublino (Airija), pranešimu „Virtualusis archyvas – išbandymas airių folklorui“ supažindino su airių folkloro skaitmeninimo procesu. 2005 metais Airijos Humanitarinių mokslų institutas, skatindamas rinkinių saugojimą skaitmenine forma, įkūrė Airių virtualiąją mokslinę biblioteką ir archyvą. Vienas svarbiausių šio virtualiojo archyvo bendradarbių – Airių folkloro skyrius. Po penkerių programos metų plačiai visuomenei turėtų būti prieinamas didžiulis tautosakinės medžiagos masyvas. Pranešėja atkreipė dėmesį ne tik į skaitmeninių laikmenų privalumus, bet ir į trūkumus bei su tautosakos skaitmeninimu susijusias problemas. Mokslininkė išreiškė abejonę, ar įmanoma numatyti, kokia ateityje galėtų būti folkloro tyrimų situacija, kai bus naudojamosi virtualiojo archyvu. Taip pat akcentuoti publikavimo, autorių teisių ir panašūs klausimai.

Lietuvių folkloro skaitmeninimo problemas pranešime „Informacinių technologijų iššūkiai lietuvių folkloristikai“ iškėlė Daiva Vaitkevičienė (Vilnius, Lietuva). Pasak pranešėjos, mokslo šakos reakcija į šiuolaikines informacines technologijas rodo jos gebėjimą prisitaikyti ir gyvuoti moderniaame pasaulyje. Jau ryškėja, su kokiais sunkumais susiduria folkloristika, žengusi informacinių technologijų keliu. Kaip vieną iš svarbiausių uždavinių autorė minėjo būtinybę standartizuoti folkloro terminus, klasifikacijas, metaduomenų grupavimą – tai neišvengiama, norint pateikti duomenis informacinėje sistemoje. Ne mažiau svarbu folkloro duomenų bazes kurti ne autonomiškai, o pagal vieną bendrą sistemą. Pabrėžusi specifinius folkloristikos poreikius, pranešėja atkreipė dėmesį į polisemiškumo galimybę, t. y. galimybes kurti duomenų bazes, kuriose tie patys duomenys gali būti grupuojami pagal skirtingus kriterijus – elektroninėje erdvėje pateikiamos kelios sistemos iš karto. Taip pat jau akivaizdu, kad vis labiau išibėgint skaitmeninimo procesams vis būtinesnė darosi ir administravimo sistema.

Małgorzata Litwinowicz (Varšuva, Lenkija) pranešime „Folkloras – tyrinėjimai – praktika. Alternatyvūs būdai“ atkreipė dė-

mesį į Lenkijoje paskutiniu XX amžiaus dešimtmėčiu suaktyvėjusį domėjimąsi tradicine kultūra. Susikūrusios neįprastos mokslinės institucijos – draugijos arba teatrai. Pranešime mokslininkė pristatė dviejų tokių organizacijų – teatro „Węgały“ ir draugijos „Dom Tańca“ – veiklą kaip galimas darbo su folkloru kryptis, kai moksliniams projektams būdingos priemonės dera su meninės raiškos įtaiga. Pranešėja svarstė, kuo tokių institucijų rengiami projektai gali papildyti tradicines mokslinės veiklos formas; ar dėl to, kad folkloras atliekamas gyvai, atsiranda papildomos vertės – vertės, kuri itin reikšminga kalbant apie paveldo išsaugojimą? Kuo tokie projektai reikšmingi vietinėms bendruomenėms – ir šiuolaikiniame kaime, ir šiuolaikiniame mieste?

Davidas E. Gay'aus (Blumingtonas, JAV) pranešimo „Krikščionybė kaip liaudies kultūros problema“ tikslas, pasitelkus tradicinius religinius pasakojimus ir sakmes apie antgamtinis reiškinius, taip pat netradicines religines raiškas iš Lietuvos ir Vakarų Europos, buvo parodyti, kaip krikščionybė reiškiasi Europos liaudies kultūroje.

Magdalene Huelmann (Miunsteris, Vokietija) pranešime „Folkloras šiandieninėje Vokietijoje: keli aspektai“ teigė, jog iš pirmo žvilgsnio folkloras šiuolaikinėje Vokietijoje yra nepopuliarus ir net turintis neigiamos konotacijos. Tačiau autorė akivaizdžiai parodė, kad ir moderniajame gyvenime be tradicinių elementų neišsiverčiama. Tos tradicijos neretai būna palyginti naujos ir atlikėjai dažniausiai jų su folkloru nesieja. Mokslininkė pristatė vieną iš tokių šiuolaikinių formų – vadinamąsias moderniąsias sakmes.

Perskaityti du etnomuzikologijos srities pranešimai: Rimanto Sliužinsko (Klaipėda, Lietuva) „Etnomuzikologijos ir muzikinės antropologijos mokslų tarpdisciplininės sąsajos: lyginamųjų tyrimų perspektyvos“ ir Rychio Ambrazevičiaus (Vilnius, Lietuva) „Akustiniai ir kognityviniai muzikinės darnos aspektai pasaulio, Europos ir Lietuvos etnomuzikologijoje bei muzikos psichologijoje“. Pirmasis pranešėjas kalbėjo apie naujas gali-

mybes lyginamosioms muzikinio folkloro studijoms ir regioniniu, ir globaliniu mastu, apie muzikinės antropologijos (čia dėmesys skiriamas ne tik įvairių pasaulio tautų muzikiniam folklorui, bet ir socialiniam tradicinio muzikavimo kontekstui) aktualumą ir jos metodologines kryptis, praplečiančias etnomuzikologijos mokslo ribas. R. Ambrazevičius apžvelgė tradicinės muzikos darnų tyrimų istoriją, pristatė svarbiausius šios srities tyrinėtojus ir jų darbus, akcentavo darnų tyrimų ir muzikos psichologijos sąsajas. Pasak pranešėjo, Lietuvos etnomuzikologijoje per mažai informacijos tiek apie atskirus darnų ir muzikos atlikimo akustinius bei kognityvinius tyrinėjimus, tiek apie pačią tokių tyrinėjimų problematiką.

Beatrisės Reidzanės (Ryga, Latvija) pranešimas „Formulės latvių liaudies dainose“ buvo skirtas aptarti specifinėms veiksmažodinėms, tiksliau, predikatyvinėms formulėms su tos pačios šaknies pasikartojančiomis formomis, kurių apstu itin savitame latvių folkloro klode – ketureilėse latvių dainose. Pranešėja pateikė ritminės posmų struktūros analizę, remdamasi latvių kalbos istorijos faktais, teigė esant specifinę lingvistinę tradicinių ketureilių struktūrą su specifine gramatika. Su tuo esą susijęs ir predikatyvinių formulių kūrimas. Mokslininkė atkreipė dėmesį į keblumus, atsirandančius norint šias savitas latvių liaudies dainas išversti į kitas kalbas.

Lina Petrošienė (Klaipėda, Lietuva) pranešimu „Folkloro kaupimo problemos ir tyrinėjimų kryptys Klaipėdos universitete“ supažindino su tautosakos rinkimo, kaupimo ir studijavimo procesais Klaipėdos universitete. Atkreiptinas dėmesys, jog grynųjų folkloro ar etnologijos studijų programų nėra, jos integruotos į kitų sričių (lietuvių filologijos, istorijos, muzikos ir pan.) studijų programas. Nepaisant negausių darbuotojų ir techninių pajėgų, studentų ekspedicijose sukaupą medžiagą stengiamasi tvarkyti pagal tokio pobūdžio mokslinių archyvų standartus.

Povilas Krikščiūnas (Vilnius, Lietuva), trumpai pristatęs Lietuvių tautosakos rankraštyne sukaupą tautosakos kolekciją, praneši-

me „Pastarųjų laikų lauko tyrimų situacija“ aptarė, kaip archyvą pasiekianti medžiaga atspindi šiuolaikinę folkloro situaciją, kokių problemų kyla fiksuojant virtualiuoju būdu plintantį folklorą, pabrėžė naujo, visas šiuolaikinio folkloro repertuaro rinkimo aktualijas atspindinčio leidinio būtinybę.

Konferencijos darbinę dalį prasmingai užbaigė pranešimas „Saugojimas ir naudojimas: kam tai skirta?“ Jį perskaitė Aldis Pūtelis (Ryga, Latvija), tam tikra prasme apibendrinęs ankstesnių pranešėjų keltus klausimus ir problemas: kokia dabartinė folkloro situacija, koks modernios visuomenės požiūris į tradicines vertybes, koks archyvų vaidmuo saugant ir „dalijantis“ savo turtais su mokslininkais ir plačiąja visuomene. Pasak pranešėjo, seniau buvęs labai svarbus ir tautinio identiteto pamatu laikytas folkloras modernioje visuomenėje be sienų jau nebe toks svarbus tiek kasdienėje žmonių gyvenimoje, tiek mokslinių interesų sferoje. Antra vertus, pasaulyje vykdomos specialios programos, skirtos tradicinei kultūrai išsaugoti, ir akcentuojama tradicinių dalykų svarba moderniojoje visuomenėje. Kaip šitokioje situacijoje turėtų elgtis archyvai – tradicinės kultūros vertybių saugyklos?

Paskutinę konferencijos dieną, skirtą „Tautosakos darbų“ 70-mečiui paminėti ir nagrinėtoms temoms apibendrinti, konferencijos dalyviai ir svečiai dalijosi mintimis apie įvairių sričių mokslininkų bendradarbiavimą, keitimąsi moksline informacija, galimas archyvų veiklos kryptis ir modernizavimo būdus, apie finansinius išteklius ir įvairių programų bei projektų teikiamas galimybes.

Dalia Zaikauskienė

APGINTOS DISERTACIJOS

Šiomet užderėjo gražus akademinis derlius – senuosiuose Vilniaus universiteto mūruose, VU ir Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto filologijos krypties folkloro šakos taryboje, apgintos trys daktaro disertacijos.

Visos jos rengtos Institute, grindžiamos daugiausia lietuvių liaudies dainų tyrimais. Su disertacijų tekstais galima susipažinti LLTI ir VU bibliotekose.

Rugsėjo 29 dieną apginta Dalios Černiauskaitės daktaro disertacija *Metaforos raiška lietuvių tautosakoje*. Jos tyrimo objektas – lietuvių dainuojamosios ir smulkiosios tautosakos metaforika, daugiausia naudotasi publikuotais tekstais, šiek tiek – rankraštine medžiaga. Disertacijoje apžvelgiamas metaforos teorijų formavimasis nuo antikos iki šių dienų, nurodomos atraminės teorijų sąvokos, dažniausiai analizuojamos temos ir svarbiausios šioje srityje sprendžiamos problemos, chronologiškai aptariami lietuvių tautosakos metaforikos tyrinėjimai. Pasirenkama siauresnė metaforos samprata nei, autorės žodžiais, šiuo metu neretai funkcionuojanti plati ir ganėtinai neapibrėžta, – į metaforą disertacijoje žvelgiama kaip į vieną iš teksto poetikos priemonių – tropą, kaip į retorikos mokslo objektą. Metafora dažniausiai analizuojama skiriant dvi jos dalis: pagrindinę ir pagalbinę subjektus. Esąs ir trečiasis komponentas – perkėlimo motyvacija. Tiriant dainų, raudų ir užkalbėjimų metaforiką, taikomas semantinės analizės, o gvildenant patarlių ir mįslių metaforiškumą pasitelkiamas struktūrinis metodas.

Išnagrinėjus lietuvių liaudies dainas, prieita prie išvados, kad jose vyrauja keturių metaforų teminės grupės: 1) žmogaus ir gamtos paralelė, 2) gamtos ir žmogaus paralelė, 3) negalimumo metaforos, 4) dalios ir vargo metaforos. Laidotuvių raudose vyrauja du metaforinių vaizdinių sluoksniai: mirties temą koduojančios metaforos (niekada tiesiogiai neįvardijamos su mirtimi bei laidotuvėmis susijusios sąvokos ir atributai) ir mirusiojo – gamtos objekto metaforos. Dainose ir raudose daugiausia yra augalų ir ornitologinio kodo metaforų. Šiek tiek tirta ir kitų tautosakos žanrų metaforika. Analizuojant patarles remiamasi estų paremiologo Arvo Krikmanno patarlių skirstymu į heterogenišką (jas sudaro ir tiesioginė, ir perkeltinė

reikšmė suvokiami patarlės elementai) ir homogenišką (visas tekstas, kaip visuma, turi perkeltinę prasmę). Pagrindinis patarlių metaforų subjektas yra žmogus, socialiniai ir etiniai dalykai, o pagalbinis – gamta, valstiečių buities realijos. Į mįslės žvelgiama remiantis kanadietės Elli Kōngās-Marandos mįslės struktūros tyrimais, kai ką vykusiai pakoreguojant ir pritaikant sau. Metaforiškos mįslės užminimas esąs pagalbinis metaforos subjektas (visa mįslės vaizdinė dalis), o atsakymas – pagrindinis metaforos subjektas. Vyraujanti mįslių metaforinių projekcijų kryptis yra *gyva* (užminimuose) – *negyva* (atsakymuose). Tiriant maginę tautosaką daugiausia dėmesio skiriama užkalbėjimams nuo gyvatės įkandimo, rožės ir miežio – metaforiškumo požiūriu jie, pasak autorės, yra įdomiausi. Užkalbėjimuose metafora, be estetinės, atlieka ir utilitarinę funkciją.

Disertacijos autorė nesiekė atlikti visokeriopo tautosakos metaforų tyrimo, o tenorėjusi nustatyti tik esmines savybes – metaforos specifiką, turinio ir formos atžvilgiu vyraujančius tipus, motyvaciją, pagrindines temas.

Spalio 7 dieną apginta Vitos Ivanauskaitės daktaro disertacija *Folklorinės tradicijos kaita lietuvių karinėse-istorinėse dainose*. Dauguma per gynimą kalbėjusiųjų pabrėžė šio darbo naujumą – jame atsisakoma XX a. antrojoje pusėje lietuvių folkloristikoje nusistovėjusio nepalankaus požiūrio į vėlyvąjį folklorą. Autorės teigimu, „folklorinės tradicijos kaitos požiūriu vėlyvosios karinės-istorinės dainos vertintinos kaip reikšminga ir neatsiejama visos lietuvių dainuojamosios tautosakos dalis“. Išsamesniam tyrimui pasirinkta lietuvių karinių-istorinių dainų žanro dalis, kurią sudaro maždaug XIX a. pabaigoje–XX a. pirmojoje pusėje sukurtos dainos (istoriniame kontekste sietinos su Rusijos–Japonijos karu, Pirmuoju pasauliniu karu, tarpukario kovomis dėl Lietuvos nepriklausomybės, Vilniaus okupacija). V. Ivanauskaitė turi didelę darbo su karinėmis-istorinėmis dainomis patirtį (yra parengusi du „Lietuvių liaudies dainyno“ tomus), tad rašydama dar-

bą remėsi itin gausia, daugiausia rankraštinė, medžiaga – pasitelkta apie 8000 dainų variantų, taip pat panaudoti įvairūs spausdinti lietuvių ir kitų tautų (latvių, lenkų, ukrainiečių, baltarusių, rusų) folkloro šaltiniai, kita šių dainų kūrybos sąlygas ir gyvavimo kontekstus atspindinti medžiaga. Įdomu, kad atskiras dėmesys skiriamas konkrečios socialinės grupės asmeniniams folkloro užrašams – tarpukario Lietuvos kariuomenės karių rankraštinėms dainynams. Visa ši įvairialypė medžiaga analizuojama pasitelkus kompleksinę metodologiją: derinant aprašomąjį, teksto analizės ir lyginamąjį metodus.

Darbe teigiama, kad folklorinė tradicija suvoktina kaip folkloro kūrybą ir varijavimą lemianti sudėtinga kultūrinė sistema, užtikrinanti liaudies kūrybos tęstinumą ir aktyvumą. Būdama folkloro pastovumo saugotoja, folklorinė tradicija, kaip aktyvi komunikacinė sistema, taip pat skatina ir palaiko įvairius liaudies kūrybos kaitos procesus, kurių metu vyksta tiek senųjų klasikinių formų aktualizacija, tiek kūrybinių inovacijų išbandymas ir adaptacija. Pastovumas ir kaita – neatsiejamos ir būtinos folklorinės tradicijos kokybės, o jų aktyvi sąveika – esminė folkloro gyvavimo sąlyga.

Bendrame lietuvių liaudies dainų žanrų kontekste karinės-istorinės dainos išsiskiria kaip liaudies kūryba, susijusi su lietuvių agrarinei kultūrai netipiškais patirtimis. Natūralias klasikinių ir vėlyvųjų istorinės tematikos dainų sąsajas ir organišką perimamumą rodo abipusė kūrybinė sąveika, nulėmusi folklorinės tradicijos kaitos procesų. Tyrimas parodė, jog ne tik vėlyvosios dainos perima ir plėtoja populiarius klasikinių dainų motyvus; pastarųjų dainų variantuose, užfiksuotuose XX a., taip pat gausu naujam žanro kلودui būdingų kūrybinių inovacijų, neretai atspindinčių konkrečias istorines realijas.

Atlikus aktualių folklorinių motyvų analizę, paaiškėjo, jog intensyvi kaita būdinga tiek klasikinėms, tiek visiškai naujoms folklorinėms karinių-istorinių dainų temoms. Vėlyvosiose dainose plėtojami pagrindiniai senųjų karo dainų motyvai (išvykimas į karą, ži-

nia apie mirtį ir t. t.) ir sukuriami nauji. Svarbiausiais iš pastarųjų laikytini šie: liūdna ir varginanti kareivio kelionė į svetimą šalį, mirtis karo lauke, nepagarbus laidojimas masinėse kapavietėse, karių kapai. Nepaisant ženklių vėlyvosiose karinėse-istorinėse dainose pakitusios erdvės sampratos, vėlyvosiose dainose viena aktualiausių išlieka iš klasikinių liaudies dainų paveldėta gimtųjų namų ir svetimo krašto opozicija. XX a. pirmojoje pusėje sukurtose dainose reikšmingą vietą užima Lietuvos ir Vilniaus vaizdiniai. Aptariamose dainose autorė pastebi dinamišką žirgo įvaizdžio kaitą: žirgo ir raitelio folkloriniai įvaizdžiai amžių sandūroje pradingsta, o tarpukario dainose atgimsta iš naujo. Vėlyvosiose karinėse-istorinėse dainose, kaip ir klasikiniuose šio žanro kūriniuose, aktualiausios yra mirties bei laidotuvių temos. Kaip specifinė mirties erdvė vėlyvosiose karinėse-istorinėse dainose išskyla karo lauko vaizdinys, peraugęs į populiarių folklorinį motyvą. Mirties karo lauke poetinius vaizdus subtiliai papildo gana dažnai pasirodantys religiniai įvaizdžiai. Iš daugumos realistiškumo, o kai kada net atviru natūralizmu pasižyminčių motyvų išsiskiria savita lyriškesnė kulcos ir bitės poetinė paralelė, aptinkama ne tik lietuvių, bet ir latvių karo dainose. Išskirtinę vietą vėlyvosiose karinėse-istorinėse dainose užima karių kapų, laidojimo nepašventintose bendrose kapavietėse motyvai.

Vėlyvosios karinės-istorinės dainos patyrė didelę rašytinės kultūros įtaką. Pasak autorės, ši liaudies kūrybos dalis, sukurta derinant folklorinę ir rašto tradicijas, gali būti laikoma tam tikru folkloro ir literatūros paribio reiškiniu, reprezentuojančiu margą dviejų iš esmės skirtingų kūrybinių pradų sintezę. Atskirai pažymėtinas XX a. pirmosios pusės tradicinėje bendruomenėje aptinkamas ir folkloro tekstuose atsispindintis rašto autoriteto iškelimas. Aktyvų tiek naujųjų, tiek klasikinių liaudies kūrinių susiejimą su rašto kultūra rodo ryški asmeninių folkloro užrašų tradicija. Rašytinės kultūros įtaka folklorinei tradicijai nevienareikšmė: raštas, viena vertus, atveria naujas folkloro fiksavimo ir saugoji-

mo galimybes, skatina naujų kūrybinių formų gimimą, antra vertus, stabdo aktyvų folkloro variavimą, palengva nutraukia tiesiogines kūrinų sąsajas su pačia tradicija.

Gruodžio 7 dieną apginta Jurgos Sadauskienės daktaro disertacija *Didaktizmas XIX a. lietuvių dainose*. Darbo objektas – didaktinės lietuvių dainos – vienas ryškiausių literatūrinio diskurso skverbimosi į tautosaką pavyzdžių. Iš literatūros perimtos ir dainose įsigalėjusios literatūrinio didaktizmo apraiškos yra XIX a.–XX a. pradžios folklorinės tradicijos atvirumo išorinėms įtakoms, tvarumo ir kaitos intensyvumo rodiklis. Tautosakoje vykęs procesas vertinamas kultūrologiniu, sociologiniu ir poetiniu-retoriniu požiūriais. Darbe vyraujantis lyginamasis metodas atskleidžia, kaip folklorinė tradicija šiuo laiku vėrėsi išorinėms įtakoms, kokių esminių skirtumų arba sąlyčio būta tarp tautosakos ir populiariosios literatūros tekstų turinio ir raiškos ypatumų.

Didaktizmas XIX a. lietuvių liaudies dainų tradicijoje yra viena ryškiausių literatūrinių inovacijų. Tuo metu liaudies populiariajame repertuare ne tik atsiranda didaktinių literatūrinės kilmės dainų, bet didaktiškumas skverbiasi į kitus tradicinius bei vėlyvuosius folkloro žanrus. Didaktinių dainų tradicijos ištakos – miestiečių poezijoje, teatre, lenkų bajorų subkultūroje, tačiau tikėtina, kad į kaimo repertuarą lietuvių didaktinės dainos atėjo iš rankraštinės poezijos tradicijos. Akivaizdžios ir šių dainų sąsajos su religine bei pasaulietine XIX a. literatūra. Didaktinių dainų įsigalėjimas ir populiarumas kaime sietinas su tradicinės kultūros kaita, augančiu šios kultūros atstovų raštingumu, religiniu pilietiniu sąmoningumu ir suartėjimu su kitais socialiniais sluoksniais. Iš sociokultūrinių veiksnių didžiausią įtaką šių dainų paplitimui turėjo lietuvių inteligentų šviečiamoji veikla, Motiejaus Valančiaus Blaivybės sąjūdis ir populiariosios literatūros gausėjimas. Dainų didaktizmo pobūdį labai veikė populiariųjų literatūrinių tekstų turinys, problematika, žanrinės bei stilistinės

ypatybės. Daugiausia didaktinėse dainose atsispindi religinio diskurso ypatumų. Dėl jo poveikio didaktiškumas, moralizmas buvo suvokiamas kaip literatūrinio teksto, kartu ir vėlyvosios dainos, poetinė norma.

Nauja stilistika ir problematika išsiskiriančios dainos nesunkiai prigijo folklorinėje tradicijoje, įsiterpė į kaimo repertuarą ir buvo dainuojamos įprastomis dainoms aplinkybėmis. Didaktinės dainos keitė folklorinės tradicijos pasaulėvaizdį, labai praplėtė geografinį ir istorinį akiratį, įtvirtino iki tol neaktualintų socialinių temų, problemų refleksiją ir socialinių normų argumentaciją. Plėtėsi dainų tematika, kito turinys. Susiformavo atskiros dainų grupės, turinčios skirtingų literatūrinių žanrų ypatybių, naujas, iki tol tradicinės dainos nereflektuotas temas: metų laikų kaitą, santuokinio gyvenimo problemas, girtuoklystės žalą, merginų doros tykančius pavojus, kovą už tėvynės laisvę, nuotaikingus ir pamokomus kasdienius nutikimus, papročių ir tradicijų, žmonių ydų kritiką, gyvenimo laikinumą, bažnyčių statybą, tremtį. Visos šios dainos tekstų struktūra, strofika, leksika, kuriama poetineis vaizdais labai skiriasi nuo „aukso fondo“ dainų.

Disertacijos autorė teigia, kad kalbėdami apie XIX a. vėlyvųjų dainų didaktiką, atpažįstamą iš tiesiogiai išsakomų teiginių, normų, pamokymų bei pagraudenimų, matysime dviejų pasaulėžiūrų, dviejų vertybinių normatyvinių sistemų – tradicinio folkloro ir anuomet populiarios literatūros – įtaką. Šios dvi dainų tradicijos amžiaus pabaigoje susilieja, ir turime liaudiškai literatūrišką dainų klodą su folkloriškai adaptuotu literatūriniu didaktizmu. Tačiau gana daug požymių rodo, kad didaktinės literatūrinės kilmės dainos yra tapusios organiškai folklorinės tradicijos dalimi. Populiariajieji didaktiniai tipai turi daug senosioms liaudies dainoms būdingų bruožų. Tai autorei leidžia daryti išvadą, kad XIX a. folklorinė tradicija veikia kaip normatyvinis mechanizmas: atrenkami ir adaptuojami tik tam tikros tematikos ir problematikos tekstai įgyja tradicinėms dainoms būdingų ypatybių ir funkcijų. Tokia tenden-

cija perša mintį, kad teksto turinio ir raiškos normą net ir dinamišku tradicinės kultūros raidos etapu diktuoja ne tiek kultūros norma, kiek bendruomenės sąmonė ir jos apyvartoje esantys normatyviniai įsivaizdavimai ir šių įsivaizdavimų verbalinės formuluotės. XIX a. ir XX a. pradžioje vis dar gaji folklorinė tradicija išlaiko ir aktualina intenciją perteikti ir reflektuoti svarbiausias tradicinei kultūrai vertes, idėjas, ji siekia išlikti normatyvine ir atlikti savo vieną esminių – sociumą reguliuojančių, stabilizuojančių ir telkiančių – funkcijų. Tačiau ji, pasak autorės, pa-

sitelkia naujus autoritetus ir vertybes, kad atitiktų gyvenamojo laiko poreikius ir perteiktų naują normatyvinį turinį, kurio pati nepajėgė įvardyti, aktualizuoti. XIX a. vėlyvosios dainos tradicinės kultūros kontekste veikia ne kaip pramoginiai, bet kaip ideologiniai tekstai, tai neleidžia jų laikyti vien populiariosios kultūros apraiška. Didaktinių ir kitų vėlyvųjų dainų turinys, atlikimas ir joms teikiama funkcija rodo, kad liaudies kultūra dar labai arti tradicinės apeigos ir tradicinėje žmonių sąmonėje sakralizuoto literatūrinio diskurso.

Aelita Kėnsminienė